

بررسی فراتحلیلی عوامل تعیین کننده گزارشگری مالی الکترونیکی

✍ محمد نوروزی، اسماء جوهری نیا

حسابداری مالی در سال ۲۰۰۰ اولین گزارش تحلیلی- پژوهشی خود را با عنوان «انتشار الکترونیکی اطلاعات گزارشگری کسب و کار»، با هدف بررسی وضعیت شیوه‌های گزارشگری الکترونیکی در ایالات متحده، منتشر کرد.

نتایج کلی برخاسته از این پروژه، بیانگر این موضوع است که گزارشگری مالی الکترونیکی به عنوان یک راهبرد در فرایند اطلاع‌رسانی و انتشار اطلاعات، ممکن است پیامدهای مثبتی همچون کاهش هزینه انتشار اطلاعات، ارائه اطلاعات به موقع، افزایش میزان و نوع اطلاعات افشاشده برای شرکتها و بهبود دسترسی در فرایند تصمیم‌گیری داشته باشد و از سوی سرمایه‌گذاران، مورد توجه قرار گیرد. این روند افزون بر جذابیت‌هایی که بدان اشاره شد، ممکن است همراه با برخی چالشها همچون هزینه‌های اضافی

مقدمه

گسترش استفاده از فناوری در محیط کسب و کار، تغییرهای زیادی را در مفهوم سنتی تجارت به وجود آورده است؛ به نحوی که با توسعه اقتصادی و مبادله‌های تجاری فراملی و فرامنطقه‌ای، گزارشگری الکترونیکی و استفاده از اینترنت، نقش بااهمیتی را در محدوده گزارشگری مالی شرکتها به خود اختصاص داده است (Ahmed, 2017). این رشد سریع، توجه نهادهای حرفه‌ای حسابداری همچون **فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC)** و **هیئت استانداردهای حسابداری مالی (FASB)** را برای اتخاذ رویکردهای پژوهشی و تدوین رویه‌های مربوط به سیاستگذاری پیرامون گزارشگری مالی الکترونیکی، به خود جلب کرده است (Mokhtar, 2017). در این راستا، هیئت استانداردهای

استفاده از فناوریهای

نوین ارتباطی در

گزارشگری مالی،

باعث رشد

پژوهشهای انجام شده

در این حوزه شده است؛

به نحوی که

برخی مسائل همچون

تنوع در شیوه‌های

گزارشگری الکترونیکی

و

متغیرهای عملکردی مؤثر

بر این روند

مورد توجه

قرار گرفته است

روشی مهارتی برای پژوهش و شناخت واقعیت و پدیده‌های موجود با تأکید بر ترکیب و یکپارچه‌سازی نتایج برای استفاده علمی و کاربردی است. این مقاله، با استفاده از رویکرد فراتحلیل به کشف الگوی نظام‌مند در شیوه‌های گزارشگری الکترونیکی و انطباق نتایج تجربی انجام شده می‌پردازد.

در ادامه، با تبیین مبانی نظری گزارشگری مالی الکترونیکی، متغیرهای اثرگذار در این‌باره مورد بررسی قرار گرفته و در پایان نیز با تشریح روشهای فراتحلیلی، به بحث و بررسی نتایج پرداخته شده است.

ادبیات نظری

بررسی روند پژوهشهای انجام شده، بیانگر دو رویکرد کلی در گزارشگری الکترونیکی در شبکه جهانی است. رویکرد اول، بیانگر تحلیل کلی ماهیت گزارشگری الکترونیکی شرکتها به‌عنوان ابزاری برای برقراری ارتباط با سهامداران و رویکرد دوم، نشان‌دهنده عوامل مؤثر بر گزارشگری الکترونیکی است.

موج اول مطالعات گزارشگری الکترونیکی در دهه ۱۹۹۰، با استفاده از آماره‌های توصیفی و تحلیل ضریب همبستگی متغیرها در استفاده از گزارشگری الکترونیکی انجام گرفت. این جریان بیشتر با هدف تبیین تفاوتها در شیوه‌های گزارشگری، به بررسی شرکتهایی که از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده می‌کردند و

آماده‌سازی گزارشهای مالی، هزینه تأمین اطمینان بیشتر در گزارشگری الکترونیکی، و هزینه دادرسی ناشی از اتکا بر اطلاعات مالی حسابرسی نشده در فرایند تصمیم‌گیری باشد. با این حال، گزارشگری مالی، اطلاعات قابل استفاده، به‌موقع، و قابل دسترسی را ارائه می‌دهد که سودمندی چنین افشاگریهایی را افزایش داده و ناقرینگی اطلاعاتی را کاهش می‌دهد (Khlif and Souissi, 2010).

بر این اساس، استفاده از فناوریهای نوین ارتباطی در گزارشگری مالی، باعث رشد پژوهشهای انجام شده در این حوزه شده است؛ به‌نحوی که برخی مسائل همچون تنوع در شیوه‌های گزارشگری الکترونیکی و متغیرهای عملکردی مؤثر بر این روند، مورد توجه قرار گرفته است. اگرچه شکل‌گیری چنین پژوهشهایی مبتنی بر نظریه‌های حوزه مالی و حسابداری بوده، اما تفاوتها ساختاری در پژوهشهای انجام شده حاکی از بروز نتایج غیرقطعی و متناقص در حوزه ارزشهای اجتماعی و حسابداری است (Mokhtar, 2017).

بنابراین، انجام فراتحلیلها برای بررسی عوامل تعیین‌کننده گزارشگری الکترونیکی با در نظر گرفتن تمامی جوانب، از جمله نقاط ابهام پژوهشهای انجام گرفته، ممکن است در ایجاد بینشی عمیق و درک بهتر موضوع، مؤثر باشد. فراتحلیل،

اندازه شرکت

در دیدگاه‌های مختلف نظری، اندازه شرکت به‌عنوان یکی از عوامل اصلی تعیین‌کننده گزارش‌گری مالی است. در نظریه نمایندگی، با توجه به جدایی مالکیت و مدیریت شرکت‌های بزرگ، گزارش‌گری الکترونیکی به‌عنوان سازوکاری برای کاهش هزینه‌ها و مسائل ناقرینگی اطلاعاتی مطرح است (Khlif and Souissi, 2010). فرضیه هزینه سیاسی با اشاره به تمایل افشای داوطلبانه شرکت‌های بزرگ که ناشی از توجه نهادهای نظارتی می‌باشد، مطرح می‌سازد که شرکتها ممکن است با اصلاح و یا بازیابی نگرش جامعه نسبت به خود، هزینه‌هایشان را کاهش دهند. از سوی دیگر، پیچیدگی فرایندهای کسب‌وکار در شرکت‌های بزرگ، باعث شده است تا با استفاده از گزارش‌گری الکترونیکی، دستیابی به منابع مالی با سهولت بیشتری انجام گیرد (AbuGhazaleh et al., 2012). تحلیل کلی پژوهش‌های انجام‌شده، حاکی از نبود قطعیت وجود یک رابطه نظام‌مند بین اندازه شرکت و گزارش‌گری الکترونیکی است؛ اگرچه بخش عمده‌ای از پژوهشها مطابق با مبانی تبیین‌شده، وجود ارتباط مستقیم بین اندازه شرکت و میزان گزارش‌گری الکترونیکی را مطرح می‌سازند، اما پژوهشهایی نیز ارتباط بااهمیتی بین این دو متغیر پیدا نمی‌کنند (Mokhtar, 2017).

سودآوری

مطابق با نظریه علامت‌دهی، مدیران با تجربه انگیزه بیشتری برای نمایش شرکت خود در بازار دارند. بنابراین، شرکت‌های سودآور از گزارش‌گری الکترونیکی به‌عنوان مجرای برای تسهیل فرایند علامت‌دهی استفاده می‌کنند. ارائه چنین اطلاعاتی، ممکن است به مدیران در جبران خدمات و اعتبار خود، کاهش هزینه تأمین مالی و افزایش ارزش شرکت در بازارهای مالی، کمک کند؛ چراکه ممکن است نبود افشای به‌عنوان خبر بد تفسیر شود (Boubaker et al., 2012). از سوی دیگر، شرکت‌های با عملکرد نامطلوب نیز ممکن است به افشای داوطلبانه بپردازند؛ زیرا ممکن است با ارائه دلایل و توجیه منطقی عملکرد نامطلوب خود، از مکرر شدن تصور سرمایه‌گذاران نسبت به عملکردشان جلوگیری کنند. بنابراین،

شرکت‌هایی که چنین کاری را نمی‌کردند، پرداخت. تحلیل کلی این دوره، بیانگر این موضوع است که استفاده از فناوریهای الکترونیک در انتقال اطلاعات، نقش مؤثری را در موفقیت شرکتها و شهرت آنها ایفا کرده است. برخی نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد استفاده فزاینده از اینترنت در افشای اطلاعات داوطلبانه، به‌نحو چشمگیری مؤثر بوده است. بنابراین، بررسی دقیق پیرامون میزان و عوامل تعیین‌کننده گزارش‌گری الکترونیکی، ضروری است (Mokhtar, 2017).

دوره دوم مطالعات، در دهه ۲۰۰۰، با هدف شناسایی و تحلیل عوامل تعیین‌کننده در گزارش‌گری مالی الکترونیکی، بر متغیرهایی متمرکز می‌باشد که ممکن است تنوع در گزارش‌گری الکترونیکی را تشریح کند. پژوهش‌های متعددی، ارتباط متغیرهای عملکردی را در گزارش‌گری الکترونیکی مورد بررسی قرار دادند (Mokhtar, 2017). در نسل دوم تحقیق‌های صورت‌گرفته، با اتکا بر نظریه‌های مطرح در حوزه مالی، از جمله نظریه نمایندگی، نظریه علامت‌دهی، فرضیه هزینه سیاسی و نظریه انتشار نوآوری، به تبیین و پیش‌بینی تنوع شیوه‌های گزارش‌گری الکترونیکی پرداخته شده است. اگرچه پژوهش‌های انجام‌شده، تبیین‌کننده عواملی هستند که گزارش‌گری الکترونیکی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، اما نتایج مختلف به‌دلیل تفاوتها در اندازه نمونه، زمینه مطالعه و جنبه‌های روش‌شناسی پژوهشها، نیاز به یک فراتحلیل پیرامون گزارش‌گری الکترونیکی به‌عنوان یک ضرورت در حل و فصل ابهام را مطرح می‌سازد (AbuGhazaleh et al., 2012).

ویژگیهای خاص شرکتها و گزارش‌گری الکترونیکی

مطابق با پژوهش‌های انجام‌شده، با استفاده از روش فراتحلیل، اثر تعدیلی برخی متغیرها و عوامل تعیین‌کننده گزارش‌گری الکترونیکی، مورد بررسی قرار گرفته تا به‌نوعی پایایی و روایی نتایج به‌دست‌آمده با در نظر گرفتن تمامی جوانب مترتب بر موضوع گزارش‌گری الکترونیکی، مورد بررسی قرار گیرد. بر این اساس، در ادامه به ارزیابی دقیق رابطه بین ویژگیهای خاص شرکت و گزارش‌گری الکترونیکی پرداخته شده است.

واحد تجاری را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. در این راستا، مؤسسه‌های بزرگ حسابرسی ممکن است عامل دگرگونی در نظر گرفته شوند؛ زیرا این مؤسسه‌ها می‌توانند به‌عنوان یک راهبر، بر تصمیم مشتریان خود برای اعمال نوآوری و تغییرها مانند استفاده از فناوری گزارشگری الکترونیکی، اثرگذار باشند (AbuGhazaleh et al., 2012).

بر این اساس، از آنجایی که مؤسسه‌های بزرگ حسابرسی با توجه به کیفیت فرایند اجرایی حسابرسی خود، تقاضای افشای اطلاعات باکیفیت را دارند، از اینرو به نوعی مشتریان خود را به افشای بیشتر اطلاعات وادار می‌کنند تا از این طریق، از اعتبار حرفه‌ای خود نیز محافظت کنند. افزون‌بر این، مدیران نیز با رویکرد آشکارسازی حسن نیت خود در اجرای امور و گزارش باکیفیت اطلاعات، به استفاده از خدمات مؤسسه‌های حسابرسی بزرگ و باکیفیت، علاقه‌مند هستند (Boubaker et al., 2012). بررسی نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در مورد ارتباط بین نوع حسابرس و گزارشگری الکترونیکی، تأییدکننده رابطه مستقیم نوع و کیفیت حسابرسی با گزارشگری الکترونیکی است.

عوامل تعدیل‌کننده رابطه ویژگی‌های عملکردی شرکتها و گزارشگری الکترونیکی

بررسی پژوهش‌های انجام‌شده در ارتباط با گزارشگری الکترونیکی طی سه دهه اخیر، حاکی از نبود دستیابی به نتایج قطعی پیرامون اثرگذاری ویژگی‌های عملکردی شرکتها بر روند گزارشگری الکترونیکی است. ناهمگونی نتایج به‌دست‌آمده، ممکن است مبتنی بر دلایلی همچون حجم نمونه پژوهش، نوع و تعداد ویژگی‌های مورد بررسی، تعدد بانک‌های اطلاعاتی جمع‌آوری اطلاعات، روش‌شناسی پژوهش و فرایند پردازش و تحلیل اطلاعات، کیفیت متفاوت نوع داده‌های مورد استفاده با توجه به ویژگی‌های ملی کشورها و عوامل محیطی اثرگذار باشد (Mokhtar, 2017). بر این اساس، افزون‌بر توجه به متغیرهایی که به‌طور مستقیم نشان‌دهنده عملکرد شرکتها هستند، عوامل تعدیل‌کننده این ویژگی‌ها نیز مورد بررسی قرار گرفت. این موارد عبارتند از نظام حقوقی، فرایند حفاظت و ارتقای سرمایه‌گذاری، ارزش‌های فرهنگی، توسعه اقتصادی،

تنها سودآوری دلیلی بر ارائه اطلاعات بیشتر و گزارشگری داوطلبانه در قالب گزارش‌های الکترونیکی نخواهد بود (Ahmed, 2017). در همین حال، ممکن است شرکتها برای حفظ مزیت رقابتی خود، تمایلی به استفاده از گزارشگری الکترونیکی نداشته باشند؛ بنابراین در افشای داوطلبانه اطلاعات، امکان زیان و کاهش سود شرکت نیز وجود دارد (Bollen et al., 2006).

تحلیل کلی پژوهش‌های انجام‌شده، رابطه قطعی بین سودآوری و گزارشگری الکترونیکی را تجویز نمی‌کند؛ اگرچه برخی پژوهش‌ها وجود رابطه مستقیم بین سودآوری و گزارشگری مبتنی بر شبکه جهانی را مستند کرده‌اند، اما ارتباط بین سودآوری و گزارشگری الکترونیکی، مبهم است؛ زیرا در این زمینه یافته‌های تجربی از پایایی برخوردار نیستند.

اهرم مالی

براساس نظریه نمایندگی، افزایش بدهی در ساختار سرمایه شرکت ممکن است باعث هزینه نظارت بالاتر و انتقال ثروت بیشتر از اعتباردهندگان به سهامداران شود. در نتیجه، شرکت‌های با اهرم مالی بالا، دارای انگیزه‌هایی برای افشای بیشتر اطلاعات به‌صورت داوطلبانه و از طریق مجراهای مختلف ارتباطی، از جمله گزارشگری الکترونیکی هستند تا هزینه‌ها و ناقرینگی اطلاعاتی را کاهش دهند. گزارشگری الکترونیکی ممکن است در کاهش مسائل و مشکلات سازمان، کمک‌کننده باشد؛ به‌نحوی که به اعتباردهندگان اجازه می‌دهد تا به‌طور مؤثر بر شرکت نظارت و اطلاعات را به‌موقع دریافت کنند (Boubaker et al., 2012). در مقابل این دیدگاه، نظریه متضاد آن تبیین‌کننده این موضوع است که شرکت‌هایی با اهرم مالی بسیار بالا، اطلاعات خصوصی‌تری به اعتباردهندگان خود ارائه می‌دهند و از اینرو، نیاز کمتری به هرگونه اطلاعات اضافی وجود دارد. نتایج تجربی در مورد ارتباط بین اهرم مالی و گزارشگری الکترونیکی، به‌طور فزاینده‌ای بیانگر وجود ارتباط مستقیم بین اهرم مالی و گزارشگری الکترونیکی است (Mokhtar, 2017).

نوع حسابرس

مطابق با نظریه انتشار نوآوری، عامل دگرگونی و تغییر، اجرایی شدن یک ایده و یا شخصی است که براساس آن، مسیر حرکت

شاخص‌سازی و اندازه‌گیری افشا و سنجش اندازه‌گیری ویژگی‌های عملکردی شرکت.

نظام حقوقی

نظام حقوقی حاکم، تأثیر درخور توجهی بر حسابداری و شیوه‌های افشای اطلاعات دارد. به‌طور کلی، مبنای قانونی و نظام حقوقی از جمله عوامل تعیین‌کننده واکنش اشخاص و ارتباط آنان با مقررات است. در مبنای نظری پژوهش‌های انجام‌شده، ویژگی‌های خاص و مبنای حسابداری، قانون عرفی و قانون مدنی متفاوت است. این تفاوتها به‌طور مستقیم بر روند گزارش‌گری به‌طور عام و گزارش‌گری الکترونیکی به‌طور خاص، اثرگذار است؛ به‌نحوی که در کشورهای با حقوق عرفی، که قوی‌ترین نظام‌های نظارت و گزارش‌گری را دارا بوده و با تمرکز بر توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و حمایت از بازارهای سرمایه و مالی مشارکتی، افشای اطلاعات و در نتیجه استقبال از تسهیل در شیوه‌های انتقال اطلاعات و گزارش‌گری الکترونیکی نسبت به کشورهای با نظام مدنی، از اهمیت بیشتری برخوردار است (Ahmed, 2017). بنابراین، نظام حقوقی مبنای قانونی حاکم، به‌عنوان متغیر تعدیل‌کننده بر ارتباط بین گزارش‌گری الکترونیکی و ویژگی‌های شرکت، اثرگذار است.

فرایند حفاظت و ارتقای سرمایه‌گذاری

فرایند حفاظت و ارتقای سرمایه‌گذاری، عاملی مهم در راستای حمایت از سرمایه‌گذار و ایجاد انگیزه و اطمینان برای آنها و جلوگیری از خطرهای سرمایه‌گذاری و از بین رفتن ثروت‌های سرمایه‌گذاران با استفاده از روش‌هایی همچون بیمه یا تضمین دولتی، محسوب می‌شود؛ به‌نحوی که استفاده از سازوکارهای نظارتی و اندازه‌گیری شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران خرد، از جمله عواملی است که در پروژه‌های «فرایند کسب‌وکار» بانک جهانی در سال‌های مختلف، مورد تأکید قرار گرفته است.

بنابراین، براساس مطالعات صورت‌گرفته و مقایسه پژوهش‌های انجام‌شده در کشورهای با شاخص حمایتی متفاوت از سرمایه‌گذار، نوع ارتباط و ضریب اثرگذاری بین ویژگی‌های عملکردی شرکتها و گزارش‌گری الکترونیکی، متفاوت است (Mokhtar, 2017).

ارزش‌های فرهنگی

فرهنگ، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، از جمله عوامل رفتاری و غیرکلامی است که نظام‌های مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مطابق با شاخص‌های اصلی تعریف‌شده به‌وسیله هافستد (Hofstede)، اختلاف‌های میان شیوه‌های عملیاتی حسابداری، برخاسته از همین تفاوت‌های فرهنگی است؛ به‌طوری که حسابداری به‌عنوان بخشی از عملکرد تجاری واحدهای اقتصادی، سخت تحت تأثیر فرهنگ ملی و سازمانی قرار دارد. در این راستا، وی مطرح می‌سازد که اختلاف طبقاتی کم در جامعه، آینده‌نگری و افق درازمدت افراد جامعه، جمع‌گرایی در برابر فردگرایی، نگرش جنسیتی به حقوق مرد و زن، همگی ممکن است یک پیامد مهم برای روند اطلاع‌رسانی، بهبود کیفیت زندگی، تغییر ترکیب اجتماعی جمعی، و اتکای جوامع به ظرفیتهای تجزیه‌وتربیی را دربر داشته باشد (Hofstede, 2012). این ویژگی‌های فرهنگی، ممکن است فضای افشای داوطلبانه و همچنین کیفیت افشا و روش‌های افشای اطلاعات مالی برای استفاده‌کنندگان و تصمیم‌گیرندگان اقتصادی را تحت تأثیر قرار دهد.

توسعه اقتصادی

نظام‌های اقتصادی کشورها، از منظر توسعه‌یافتگی و ماهیت ممکن است معیاری در گزارش‌گری مالی شرکتها در راستای رفع نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان باشد. رشد اقتصادی با افزایش تقاضا از طرف کاربران مختلف، نهادهای نظارتی و گروه‌های سیاسی برای افشای اطلاعات، همراه خواهد بود؛ زیرا، به‌دلیل مبادله‌های فراملی و جهانی در کشورهای توسعه‌یافته، افشای به‌موقع اطلاعات و به‌روزرسانی سریع، نقش بااهمیتی را ایفا می‌کند. بر این اساس، توسعه اقتصادی، نقش تعدیل‌کننده‌ای در گزارش‌گری مالی و عوامل تعیین‌کننده آن ایفا می‌کند (Khlif and Souissi, 2010).

شاخص‌سازی و اندازه‌گیری افشا

تفاوتها در ایجاد شاخص افشاگری ممکن است باعث نتایج متفاوتی شود. در ادبیات موضوعی گزارش‌گری، از رویکردهای مختلفی برای سنجش میزان افشا و گزارش‌گری الکترونیکی استفاده شده است.

اولین رویکرد، استفاده از یک متغیر ساختگی است؛ به‌نحوی

این مطالعه با دیدگاه

فرا تحلیلی

مطابق با نتایج

به دست آمده از

پژوهشهای

انجام شده

در حوزه

گزارشگری

الکترونیکی

ارتباط نظری بین

اندازه شرکت

سوداوری

اهرم مالی

نوع حسابرس و

گزارشگری

الکترونیکی را

مورد بررسی

قرار داده است

ویژگیهای عملکردی و گزارشگری الکترونیکی، تأییدکننده این موضوع است؛ برای نمونه، اندازه شرکت با استفاده از مجموع داراییها، میزان سرمایه‌گذاری بازار و یا میزان فروش شرکت، قابل اندازه‌گیری است. همچنین، سوداوری با استفاده از بازدهی حقوق صاحبان سهام، بازده داراییها و دیگر معیارها همچون سود هر سهم، سود خالص عملیاتی و بازدهی فروش، اندازه‌گیری می‌شود (Mokhtar, 2017).

خلاصه و جمع‌بندی

توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در طی دهه‌های گذشته، سیر صعودی و فزاینده‌ای را در توسعه روزافزون اقتصاد جهانی، رقم زده است. پیشرفتهای فناوری، رفع محدودیتهای ارتباطی و سرمایه‌گذاری را در فراتر از مرزهای کشورها رقم زده است. این تحول در فرایندهای مالی و کسب‌وکار نیز به‌طور عمده‌ای اثرگذار بود؛ به‌نحوی که شرکتها از ابزار نوین اینترنتی و الکترونیکی برای افشای اطلاعات، انتشار صورتهای مالی و ارتباط پیوسته با سهام‌داران و سرمایه‌گذاران خود، استفاده می‌کنند. استفاده از اینترنت و فناوریهای نوین ارتباط جمعی در گزارشگری مالی و فرایند کسب‌وکار، منجر به آن شده تا پژوهشهای متعددی در این حوزه انجام گیرد و به ارزیابی دقیق رابطه بین ویژگیهای خاص شرکت و

که اگر در شرکتی گزارشگری الکترونیکی وجود داشته باشد، مقدار یک و در غیر این صورت، مقدار صفر استفاده می‌شود. در رویکرد دوم، از یک شاخص کلی مبتنی بر معیارهای مربوط به محتوا و جنبه‌های ارائه اطلاعات استفاده می‌شود. رویکرد سوم نیز با استفاده از یک شاخص نسبی، متشکل از شاخص کلی تقسیم بر حداکثر تعداد معیارهای مربوط به محتوای اطلاعات است. انتخاب بین سه رویکرد، بر انتخاب تحلیل آماری تأثیر می‌گذارد. رویکرد اول تنها در تحلیل دوجانبه و با استفاده از رگرسیون لجستیک قابل انجام است؛ در حالی که در رویکردهای دوم و سوم از رگرسیون حداقل مربعات استفاده می‌شود. بنابراین، روش تجزیه و تحلیل و نحوه شاخص‌سازی افشای اطلاعات در نتایج و ضریب اثرگذاری متغیرهای عملکردی شرکت و گزارشگری مالی الکترونیکی، مؤثر است (Mokhtar, 2017).

سنجش اندازه‌گیری ویژگیهای عملکردی شرکت

چنین مطرح شده است که سنجش و نحوه اندازه‌گیری متغیرهای عملکردی ممکن است با استفاده از معیارهای مختلفی صورت گیرد؛ بنابراین، استفاده از معیارهای مختلف برای اندازه‌گیری، بر ارتباط بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل اثرگذار است. بررسی پژوهشهای انجام‌شده در زمینه اثرگذاری

گزارشگری الکترونیکی پرداخته شود.

این مطالعه با دیدگاه فراتحلیلی مطابق با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های انجام شده در حوزه گزارشگری الکترونیکی، ارتباط نظری بین اندازه شرکت، سودآوری، اهرم مالی و نوع حسابرس و گزارشگری الکترونیکی را مورد بررسی قرار داده است.

آنچه به طور درخور توجهی با مرور مبانی نظری و ادبیات علمی حوزه گزارشگری مالی الکترونیکی قابل مشاهده است، ارتباط بین اندازه شرکت، سودآوری، اهرم مالی، نوع حسابرس و گزارشگری الکترونیکی است. شرکت‌های بزرگ، سودآور و با اهرم مالی بالا، به وسیله مؤسسه‌های حسابرسی بزرگ و با کیفیت، حسابرسی می‌شوند و سطح افشای داوطلبانه بیشتری در مرکز اطلاع‌رسانی اینترنتی و درگاه‌های ارتباطی خود، در مقایسه با شرکت‌های کوچک، با سودآوری کم و اهرم مالی پایین، ارائه می‌دهند.

این نتایج، مبتنی بر مبانی مطرح شده در نظریه نمایندگی، نظریه علامت‌دهی، فرضیه هزینه سیاسی و نظریه انتشار نوآوری است. با این حال، مطابق با برخی پژوهش‌های صورت گرفته، ناهمگونی در برخی نتایج به دست آمده مبتنی بر دلایلی همچون حجم نمونه پژوهش، نوع و تعداد ویژگی‌های مورد بررسی، تعدد بانک‌های اطلاعاتی جمع‌آوری اطلاعات، روش‌شناسی پژوهش و فرایند پردازش و تحلیل اطلاعات، کیفیت متفاوت نوع داده‌های مورد استفاده توجه به متغیرهای تعدیل‌کننده را نیز با اهمیت کرده است.

بر این اساس، افزون بر توجه به متغیرهایی که به طور مستقیم نشان‌دهنده عملکرد شرکتها هستند، عوامل تعدیل‌کننده این ویژگیها نیز مورد بررسی قرار گرفته است. این موارد، عبارت است از نظام حقوقی، فرایند حفاظت و ارتقای سرمایه‌گذاری، ارزشهای فرهنگی، توسعه اقتصادی، شاخص‌سازی و اندازه‌گیری افشا و سنجش اندازه‌گیری ویژگیهای

عملکردی شرکت که در سنجش متغیرهای عملکردی شرکتها و گزارشگری الکترونیکی، اثرگذار هستند. در یک براینده کلی از بررسی فراتحلیلی متغیرهای تعیین‌کننده گزارشگری الکترونیکی، این مطالعه ممکن است در روشن کردن فضای پژوهشی آینده، نظریه‌های افشای اطلاعات، متغیرهای تعدیلی و جنبه‌های روش‌شناسی پژوهش‌های این حوزه، مؤثر باشد. همچنین، تحلیل کلی روابط منطقی متغیرها ممکن است در ترویج شیوه‌های بهتر گزارشگری الکترونیکی و تدوین خط‌مشی‌های راهبردی برای شرکتها و نهادهای سیاستگذار در حوزه مالی و حسابداری در ایران، همچون سازمان بورس اوراق بهادار تهران و یا کمیته تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی، مفید واقع شود.

منبع:

- AbuGhazaleh N.M., A. Qasim, and C. Roberts, **The Determinants of Web-Based Investor Relations Activities by Companies Operating in Emerging Economies: The Case of Jordan**, The Journal of Applied Business Research, 2012, 28 (2): 209-226
- Ahmed A.H., **The Determinants of Corporate Internet Reporting in Egypt: An Exploratory Analysis**, Journal of Accounting in Emerging Economies, 2017, 7 (1): 35-60
- Boubaker S. and F. Lakhali, and M. Nekhili, **The Determinants of Web-Based Corporate Reporting in France**, Managerial Auditing Journal, 2012, 27 (2): 126-155
- Hofstede G., **National Cultural Dimensions**, European Journal of Work and Organizational Psychology, 2012, 8 (4): 551-568
- Mokhtar E.S., **Internet Financial Reporting Determinants: A Meta-Analytic Review**, Journal of Financial Reporting and Accounting, 2017, 15 (1): 116-154
- Khelif H., and M. Souissi, **The Determinants of Corporate Disclosure: A Meta-Analysis**, International Journal of Accounting & Information Management, 2010, 18 (3): 198-219